

ARBEID OG NÆRING

Vedtatt av Sosialistisk Ungdoms 27. ordinære Landsmøte

Vemork kraftstasjon. Lynn D. Rosentrater, Flickr.com CC BY-NC-ND 2.0

Innhold

ARBEID.....	1
Organisering av arbeidslivet	2
Fagorganisering og tariff	2
Arbeiderstyrte bedrifter og samvirke	2
Utflagging	3
Gründervirksomhet	3
Franchise	4
Delingsøkonomi og formidlingsøkonomi	4
Fleksibilitet og tilrettelegging	6
Frilans	6
Arbeidsinnvandring	7
Dagens utfordringer	8
Arbeidsmiljøloven	8
Kollektiv søksmålsrett	8
Sosial dumping	9
Søndagsarbeid	8
Midlertidige ansettelse	10
Bemanningsbyråer	10
Likelønn	11
Heltid og deltid	12
Sykelønn	13
Pensjon	13
Norsk lønn på norsk sokkel	14
Kompetanse	15
Relevant utdanning	15
Lærlinger	16
Etter- og videreutdanning	17
Omskolering	18
Ufaglærte	18
Framtidas løsning	19
Arbeidstidsreduksjon og 6-timers arbeidsdag	19
Automatisering og robotisering	20

NÆRING	21
Primærnæringer	22
Fiskeri	22
Havbruk	23
Landbruk	24
Skog	27
Turisme	30
Teknologi og forskning	31
Energi	33
Kraft og energiforvaltning	33
Fornybar energi	34
Offshore	35
Norsk industri	35
Rammevilkår	35
Rent i Norge, skittent i utlandet	37
Petroleumsnæringa	37

Fra enhver etter evne, til enhver etter behov

Som en sosialistisk og feministisk organisasjon er vår forståelse av arbeid sentralt for våre analyser av samfunnet vi lever i. SU er en organisasjon som alltid vil stå med arbeidsfolk og mot de som har makt over produksjonsmidlene og arbeidsplassene. Det er en grunnleggende interessekonflikt mellom de som tjener penger på å ha folk som jobber for seg og de som må selge arbeidskraften sin.

I det kapitalistiske systemet er det miljøet, mennesker og framtidige generasjoner som må ta regninga for det evige profittjaget. Samtidig som arbeidsfolk krever trygt arbeid og faglige rettigheter, ser vi at bedriftseiere og kapitaleiere jobber aktivt mot disse rettighetene for å holde kostnadene så lave som mulig. At arbeidslivet svekkes på denne måten anser vi som den største trusselen mot arbeidere, og denne grådigheten har ført til at veldig få mennesker eier halvparten av jordas ressurser. I verden i dag er det store klasse-motsetninger som må bekjempes.

Dette motsetningsforholdet går spesielt på bekostning av kvinner, som i et patriarkalsk samfunn, vil ende opp med et dårligere utfall. I dag er kvinner spesielt utsatt for ufrivillig deltid på grunn av et samfunnssyn om at de må kombinere både arbeidsliv og familieliv, og at dette ikke muliggjøres gjennom en heltidsstilling. Dette er en form for arbeidsledighet vi ikke kan akseptere. Rett til arbeid og arbeid til alle er de viktigste målene vi kjemper for. Med flere hender i arbeid øker fellesskapets verdiskapning, som igjen muliggjør at enda mer ressurser kan brukes til velferdstjenester. Det er også en egenverdi å være i arbeid og kunne være med på å bidra til fellesskapet.

I dag ser vi også at ungdom og unge voksne er en gruppe arbeidstakere som stadig trues av mer midlertidighet og færre faste stillinger. SU vil alltid arbeide for ungdom og kjempe for en framtid der morgendagens arbeidere vil ha en trygg og forutsigbar hverdag, på bekostning av borgerskapets profittjag. Vi vet at arbeid og forskjeller går i arv. Arbeid er derfor sentralt for å redusere sosiale problemer og sosial ulikhet. Derfor ønsker også SU et progressivt og rettferdig skattesystem der alle bidrar etter evne og får etter behov. Dagens skattesystem favoriserer de rikeste på bekostning av velferden til fellesskapet. Det skal lønne seg å jobbe og derfor ønsker vi at man i større grad skal skatte formue over arbeid.

Et annet viktig mål for oss er å sikre vanlige folk eierskap over sin egen arbeidsplass og fellesskapets ressurser. Vi kan ikke akseptere at nasjonens industrielle utvikling ligger på private hender, med et mål om å oppnå maksimal profitt. Derfor arbeider vi for de løsningene som fremmer demokratisering på arbeidsplassen.

Denne maktkampen kan vinnes gjennom organisering. Vi anser dette som vårt viktigste våpen i kampen for arbeid og derfor er fagbevegelsen vår viktigste allierte.

Organisering av arbeidslivet

Fagorganisering og tariff

En sterk fagforening er essensiell i trepartssamarbeidet. For at den vanlige fagarbeideren skal ha reell makt, er det viktig å stå sammen om krava og slik få en sterkere stemme. En sterkere fagbevegelse er viktig i et demokrati og et trygt arbeidsliv. SU vil gjøre det lettere å organisere seg, og jobbe for høy fagforeningsgrad. For at fagbevegelsen skal sikres gjennomslag må den vise makt. Derfor er det viktig at fagbevegelsen bruker streik som er deres sterkeste virkemiddel for å oppnå politisk gjennomslag.

Alle skal motta en lønn som samsvarer med deres arbeidsoppgaver. Tariff er en god løsning for å opprettholde et høyt lønnsnivå for hele den norske befolkninga. Tarifflønn er en god norm, men burde ikke lovfestes, da det er et insentiv mot fagorganisering. For å sikre at sektorer med lavere fagforeningsgrad, som ikke klarer å forhandle frem en egen tariffavtale, likevel kan få anstendige arbeidsvilkår, er allmenngjøring av tariff et hjelpemiddel.

SU vil:

- Øke skattefradraget for fagforeningskontingenten.
- At norske fagforeninger må gis mulighet til å kontakte og samarbeide med sine kolleger i statlige selskaps utenlandsvirksomhet.
- At Staten legger til rette for overnasjonale tariffavtaler i sin virksomhet.
- At krava for allmenngjøring av tariffavtaler reduseres.
- Tillitsvalgte skal ha full innsynsrett hos arbeidsavtaler, selv der hvor underleverandører er innblandet.

Arbeiderstyrte bedrifter og samvirke

Når noen få har eierskap over jobbene og produksjonsmidlene, har de også eierskap over livsgrunnlaget for flertallet av befolkninga. Det er et demokratisk problem. Det er viktig at arbeiderne får makt over sin egen hverdag og derfor også over sin egen arbeidsplass.

Samvirke er et selskap hvor alle medlemmene er deleiere og har bestemmelsesrett i selskapet. Hele poenget med et samvirke er å minske antall ledd slik at det ikke skal stå en utenforstående eier og dra profitt fra arbeidet. Det er smart både for bedrift og forbruker, fordi det er fører til en stabilitet i markedet.

SU vil:

- At det skal utvikles gode tilskudds-, låne- og garantiordninger for arbeiderstyrte bedrifter.

- At det skal legges til rette for at arbeidere enklest mulig skal kunne kjøpe aksjer i bedrifter de selv er ansatt i.
- At det offentlige sikrer gratis veiledningsordninger for arbeiderstyrte bedrifter.
- At skattesystemet skal gjennomgås for å fremme skattetiltak som kan stimulere til arbeiderstyre av bedrifter.
- Legge til rette for flere samvirkelag.
- Styrke arbeiderrepresentasjonen i bedriftsstyrer gjennom å kreve økt representasjon for de ansatte.»

Utflagging

Lønnsomme bedrifter legges ned og produksjonen flagges ut til andre land hvor produksjonen kan fortsette til langt lavere kostnader for bedriftseierne. Bedriftseieres makt og mulighet til å legge ned lønnsomme bedrifter utgjør et alvorlig demokratisk problem, både for bedriftens arbeidstakere og for lokalsamfunn. Det er derfor viktig å gjennomføre demokratiske mottrekk mot denne utviklinga. Om en lønnsom arbeidsplass trues med å flytte, legges ned eller flagge ut, ønsker SU å gi de ansatte forkjøpsrett over bedriften i samarbeid med offentlige myndigheter. Ved å la arbeiderne styre arbeidsplassen går overskuddet til fellesskapet i stedet for kapitaleierne.

SU vil:

- At utflagging av norske bedrifter og utenlandske bedrifter med drift i Norge skal strengt reguleres.
- Gi de ansatte vetorett mot nedleggelse av lønnsomme bedrifter og gi ansatte forkjøpsrett og gode lånemuligheter når bedriftseiere truer med utflagging.
- Innføre et lovverk som hindrer utflytting og spekulative oppkjøp av bedrifter.

Gründervirksomhet

SU mener at nytenking og innovasjon er en del av løsningene på framtidens utfordringer. Samfunnet er avhengig av utforskende og skapende mennesker som kan bidra i arbeids- og samfunnslivet. De skal skape nye eller være med på å utvikle eksisterende virksomheter og gjennom dette finne løsninger på utfordringer i samfunnet.

Hvem som er gode gründere, avhenger ikke av hvor stor kapital man har. For at alle gode hoder skal kunne drive med innovasjon, må Staten aktivt tilby rådgivning og startkapital for unge gründere. SU ønsker spesielt å sette fokuset på et næringsliv som fremmer bærekraft, teknologiutvikling og demokratisering av arbeidsplassen.

SU vil:

- At man skal forenkle regelverk og rapporteringskrav for næringsdrivende.
- At Innovasjon Norge skal settes av særskilte midler til unge gründere som har bærekraftig innovasjon.
- At Innovasjon Norge skal oppmuntre og støtte gründere som ønsker å starte opp samvirkelag og arbeiderstyrte bedrifter.
- At ordninga for pensjonssparing for næringsdrivende styrkes.

Franchise

Franchising er en form for samarbeid mellom to uavhengige parter, der franchiseeier eier et forretningskonsept som driftes av franchisetaker. Med andre ord driver franchisetakeren sitt eget firma ved å utøve forretningsideen til franchisegiver.

Franchising gjør det vanskelig å opprettholde organisering og tariffavtaler, da det ikke er tydelig om det er hovedselskapet eller franchisetakerne som står med ansvaret for hvilke arbeidsvilkår de ansatte jobber under. Handel og Kontor (HK) sier det slik: «Franchisegiver har makten, men ikke ansvaret. Franchisetaker har ansvaret, men ikke makten».

Driftsformen undergraver de lønns- og arbeidsvilkår fagbevegelsen kjemper for og legger hindringer i veien for opprettelsen av tariffavtaler. De ansatte har vanskelig for å organisere seg og opplever dårlige lønns- og arbeidsvilkår. SU krever bedre rettigheter for ansatte i kjedene.

SU vil:

- En lov som regulerer franchisevirksomhet i Norge.
- At alle ansatte i en franchisekjede skal omfattes av den samme tariffavtalen.

Delingsøkonomi og formidlingsøkonomi

I alle år har mennesker delt ressursene med hverandre, fra bibliotek, til sameie av fremkomstmidler og jordlapper. Man går sammen om noe og deler noe, framfor at flere eier sitt eget hver for seg. Deling er ikke nytt, men digitaliseringa har gitt delinga nytt liv.

Det vi i dag snakker om som delingsøkonomi, er egentlig ikke delingsøkonomi. Uber og Airbnb er store selskap som ikke eier noe, men tar betalt for en plattform som formidler kontakt mellom tilbydere og kjøpere. De deler ikke — de formidler utleie. Derfor burde vi heller snakke om denne dimensjonen av delingsøkonomi som «formidlingsøkonomi». Det bør skilles mellom formidlingstjenester, som formidler tilgang til varer og tjenester som noen eier eller tjener penger på og ideelle former for deling og kollektive eierformer.

I Norge skatter man på næringsinntekt, det betyr at de som tilbyr tjenestene blir skattet av inntekten. Det som imidlertid er et problem er at disse selskapene ikke betaler skatt i Norge. Norske skattemyndigheter, står overfor store utfordringer i møte med en helt ny form for forretningsvirksomhet.

Det er en bekymring at formidlingsøkonomien legger til rette for mer løsarbeid og mindre stabile inntekter. Arbeidstakerne er juridisk sett sin egen arbeidsgiver og selskapene har ikke noe ansvar for overtid, sykelønn, HMS eller lønn mellom oppdrag. Dette fører til at selskap som formidler er strippa for arbeidsgiveransvar, men allikevel sitter igjen med inntektene.

SU vet at fast ansettelse gir deg stabil og forutsigbar inntekt og mener det skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv. Det er fullt mulig å kombinere formidlingsøkonomien med anstendige vilkår. Samtidig som vi lager gode reguleringer for formidlingsøkonomien, bør vi premiere den virkelige delingsøkonomien.

Vi støtter en delingsøkonomi som innebærer å dele ting ved kollektivt eierskap, som bilkollektiv, hyttekollektiv og andelslag, eller gjennom offentlig eierskap, som bibliotek, eller ideelle delingsformer, som Turistforeningen. Disse formene for deling fører til at vi kjøper og produserer færre ting, som er bra for både klimaet og lommebøkene våre. Fellesskapet bør støtte opp om tiltak som gjør at vi deler mer. Noen bedrifter har tatt i bruk nye plattformer for å formidle tjenester som rent salg, for eksempel innen transport og overnatting. Teknologi som tilrettelegger for å formidle varer og tjenester kan være et gode som kan spare klimaet og sikre folk økte inntekter. Samtidig må vi sørge for at aktører i formidlingstjenester opererer innafor lover, regler og den norske modellen. SU vil ikke tillate uthuling av norsk lovverk, dårligere arbeidsforhold eller skattejuks og skatteunndragelser. Vi er positive til aktører som bidrar til fellesskapet.

SU vil:

- Regulere av formidlingstjenester slik at bedriftene betaler skatt der tjenestene utføres og de ansatte sikres gode lønns- og arbeidsvilkår.
- Finne lokale og nasjonale virkemidler som hindrer at boligsektoren går fra langtidsutleie til dagsutleie.
- Støtte tiltak som kan styrke innslaget av ressursvennlig delingsøkonomi og oppfordre folk til å benytte seg av delingstjenester.
- Opprette et offentlig senter for utvikling av ny delingsøkonomi.
- Premiere ikke-kommersielle ordninger for deling av varer og tjenester som bidrar til redusert miljø- og klimabelastning.

Fleksibilitet og tilrettelegging

Takket være teknologiutviklinga blir arbeidslivet mer fleksibelt og flere kan delta i det. SU mener at denne fleksibiliteten skal først og fremst være et gode for arbeidstakeren. På en fleksibel arbeidsplass vil arbeidere få en hverdag der de enklere kan kombinere arbeid og familieliv. Flere kan stå i arbeid og eldre som ønsker å bidra i arbeidslivet kan få tilrettelegging for dette. Kjernetid på arbeidsplassen og mer tilrettelegging for hjemmekontor er noen av tiltakene arbeidsplassen kan benytte seg av for å oppnå dette.

Dessverre kan en fleksibel arbeidshverdag viske ut skillene mellom arbeidstid og privatliv. Dette er SU kritiske til, da verdien av retten til fritid bør stå sentralt i arbeidslivet. Digitalisering og teknologibruk griper inn i stadig flere deler av livene våre og det påvirker hvor, når og hvordan vi arbeider. Mobiltelefon og PC gjør oss stadig mer tilgjengelig for kunder, kolleger og ledere også på fritida. Ulike arbeidstider vil også kunne gå utover opplevelsen av fellesskap på arbeidsplassen.

Universell utforming og tilrettelegging skal gi alle like muligheter for bruk av tjenester og gjenstander. Det er samfunnets ansvar å hindre diskriminering av personer med funksjonsnedsettelse i skole, arbeid og i samfunnet ellers. Tilrettelegging av arbeidsplassen skal bidra til at flere kan stå i arbeid lengre og at færre blir sykemeldt. Derfor er det viktig at personer med nedsatt funksjonsevne må få tilstrekkelig tilbud om tilrettelegging av hjelpemiddelsentralen, uavhengig om de mottar sykepenger, arbeidsavklaringspenger, eller om de står i fare for å bli sykemeldt.

Norge har gått bort fra egne diskrimineringslover, til en mer universell diskrimineringslov. SU mener at diskriminering er annerledes om det er på grunn av ditt kjønn, alder etnisk bakgrunn eller funksjonsevne.

SU vil:

- At virksomheter som er spesielt preget av en svært fleksibel arbeidshverdag lager retningslinjer for krav til tilgjengelighet for medarbeidere og ledere.
- At personer som har nedsatt funksjonsevne har krav på en arbeidsplassvurdering dekket av NAV.
- Gjennføre spesifikke diskrimineringslover.

Frilans

Å jobbe som frilanser kan være tøft. Kreative yrker som journalistikk, kunst, skuespill, musikk og fotografi er preget av frilans. I dag har man flere ordninger, som for eksempel avskrivning på skatten, som gjør det enklere for kunstnere å kunne arbeide som frilansere.

Fortsatt er mange frilansere avhengig av en annen inntekt i husstanden for å kunne arbeide som frilanser. Dette kan være problematisk for de som står alene med forsørgeransvar, som ikke har noe sikkerhetsnett dersom de har en arbeidsperiode med lavere inntekt enn ellers.

SU vil:

- Støtte selvfinansierende tiltak som gjør at frilansere og selvstendig næringsdrivende sikres dagpenger som andre arbeidstakere.
- Opprette en støtteordning for frilansere som er aleneforsørgere.
- Ha en full gjennomgang av rettigheter og lovverk tilknyttet frilans for å sikre et trygt og anstendig arbeidsliv.

Arbeidsinnvandring

Arbeidsinnvandring er nødvendig for Norge da vi ikke har nok mennesker til alle arbeidsplassene. Gjennom EØS-avtalen er det fri flyt av arbeidskraft innad i EØS-området, mens vi har strenge grenser utad. Norge skal selv ha råderett over hvilke arbeidere som skal komme og at disse skal få rask tilrettelegging til arbeidsmarkedet, uavhengig hvor de kommer fra. Derfor er det viktig å ha den norske modellen og arbeidsmiljøloven som en del av introduksjonsprogrammet, samt at arbeidsinnvandrere får en innføring i arbeidsmiljøloven for å få arbeidstillatelse i Norge.

Telemarksmodellen gir det offentlige mulighet til å stenge de useriøse aktørene ute. SU mener derfor at Staten skal stramme inn sine regler for offentlige anbud og ta i bruk Telemarksmodellen for å sørge for at alle arbeidere i Norge får anstendige rettigheter.

SU vil:

- Innføre Telemarksmodellen nasjonalt.
- At introduksjonsprogrammet for innvandrere skal inneholde opplæring i rettigheter i arbeidslivet og introduksjon til fagbevegelsen.
- Innføre en test av arbeidsmiljøloven for å få arbeidstillatelse i Norge.
- At alle arbeidsinnvandrere må søke om tillatelse og behandles likt uavhengig av hvor i verden de kommer fra.
- Alle innvandrere skal få tilbud om språkopplæring.

Dagens utfordringer

Arbeidsmiljøloven

Endringene i arbeidsmiljøloven går utover fritid, helse og retten over å bestemme over egen tid og eget liv. Framtidas arbeidsliv skal bestå av faste og trygge stillinger.

Videre må så mange stillinger som mulig ligge under arbeidsmiljøloven. Arbeidstilsynet har i dag ansvaret for å undersøke om stillinger som i dag er unntatt arbeidsmiljølovens arbeidstidsbestemmelser har grunnlag for dette ved å være ledende eller særlig uavhengige stillinger. For å kunne utføre dette arbeidet i større grad enn i dag skal de få mer midler øremerket dette arbeidet.

SU vil:

- At det skal tilstrebes at så mange som mulig stillinger skal ligge under arbeidsmiljøloven og at arbeidstilsynet skal få mer midler øremerket for å undersøke de som i dag er utenfor.
- Lovfeste retten til hele stillinger.
- Gjøre offentlig sektor til en foregangsaktør for faste og hele stillinger.
- At grunnbemanninga økes i sektorer som preges av deltidstillinger.
- At midlertidige ansatte blir ansatt i faste stillinger etter ett år.
- At den generelle tilgangen til midlertidig ansettelse avskaffes.
- Forbud mot ansettelser i nullprosentstillinger og ansettelser uten lønn mellom oppdrag.
- Senke aldersgrensen i arbeidsmiljøloven tilbake til 70 år.

Kollektiv søksmålsrett

Regelen om kollektiv søksmålsrett ble opphevet av den blå-blå regjeringa i 2015. Kollektiv søksmålsrett går ut på at fagforeninger har mulighet til å saksøke bedrifter som bedriver ulovlig innleie av arbeidskraft. Dette gjør det mulig for fagforbunda å sørge for at reglene for innleie av arbeidskraft etterfølges. På lik linje med ansatte i midlertidige stillinger kan man bedrive innleie til vikarstillinger eller ekstraordinære jobber som skal utføres. Dersom noen ikke leies inn som vikarer eller for å utføre ekstraordinært arbeid er de altså ulovlig innleid.

Ved å fjerne kollektiv søksmålsrett har høyresida lagt til rette for et løsarbeidersamfunn, der arbeideren ikke har noe vern mot sosial dumping eller muligheter til å øke i stillingsprosent, noe som truer sikkerheten på arbeidsplassen.

SU vil:

- At kollektiv søksmålsrett gjeninnføres i Arbeidsmiljøloven.

Sosial dumping

Sosial dumping er en av de største utfordringene vi har i norsk arbeidsliv. Arbeidsgivernes jag etter billig arbeidskraft har ført til et arbeidsliv der bedrifter ansetter utenlandske arbeidere med dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn norske arbeidstakere. Dette mener SU er utnyttelse av ressursvake mennesker som ønsker og trenger jobb.

Utenlandske arbeidstakere blir sjeldent informert om rettighetene de har krav på eller Norges tradisjon for fagorganisering og står derfor ofte alene mot arbeidsgiver. I mange tilfeller ser vi at det ikke kun er lønningene som dumpes, men også krava for helse, miljø og sikkerhet. I de tilfellene der arbeidstaker heller ikke kan språket kan dette også skape en enda større sikkerhetsrisiko. Det er derfor ekstremt viktig at arbeidsplasser med mange utenlandske arbeidere har gode sikkerhetsrutiner på språk som arbeidstakerne forstår.

Konsekvensene av dette er ikke bare negativt for de utenlandske arbeiderne, men også for de norske. Når arbeidsgivere kan ansette billig arbeidskraft, dumpes lønnsnivået for resten også. En løsning mot sosial dumping er allmenngjøring av tariffavtaler.

SU vil:

- At språkkompetanse er et krav for å få jobb i helse- og utdanningssektoren i Norge.
- At norske bedrifter i utlandet gir arbeiderne sine en lønn de kan leve av og motvirker sosial dumping i landet de opererer i.
- Innføre solidaransvar for oppdragsgiver innenfor alle bransjer

Søndagsarbeid

Høyresida argumenterer for at man må gi folk "friheten" til å kunne handle på søndager. Derimot bryr høyresida seg fint lite om arbeidernes rett til fritid. En liberalisering av søndagsarbeid er dårlig politikk, ikke bare for de i varehandelen, men også familiene, som oftest er de som rammes av unødvendig søndagsarbeid og lengre vakter.

Dette vil ikke bare ramme de sektorene som allerede i dag arbeider på søndager, men også systemet rundt og alle tilstøtende bedrifter. Dersom vi begynner å kreve drift sju dager i uken i enkelte bransjer, vil det føre til at andre bransjer også vil måtte tilpasse seg dette.

SU vil:

- Sørge for at søndagsarbeid fortsatt er strengt regulert og kun foregår når det er helt nødvendig

- At endringene som er gjort vedrørende søndagsarbeid i arbeidsmiljøloven reverseres.

Midlertidige ansettelser

Tidligere ga Arbeidsmiljøloven anledning til å ansette arbeidstakere midlertidig dersom arbeidet skiller seg fra det arbeidet bedriften til vanlig utfører, som sesongarbeid, ekstrahjelp, prosjektarbeid og vikarer.

I 2015 endret den blå-blå regjeringa Arbeidsmiljøloven, slik at man nå kan ansette arbeidstakere i ett år uten begrunnelse. Dette slår dårlig ut for arbeidstakeren. Som midlertidig ansatt har man ikke trygghet i arbeidslivet. Uvitenheten om man har en jobb å gå til framover, at en ikke har mulighet til å ta opp lån og at en ikke kan stille krav om sitt eget arbeidsmiljø skaper usikkerhet i arbeidslivet. Dette rammer spesielt unge i etableringsfasen, som ofte tar slike stillinger fordi de trenger arbeid. Midlertidige ansettelser er også et likestillingsspørsmål, da flertallet av de midlertidige ansatte er kvinner. Dette gir kvinner et dårligere utgangspunkt til å være økonomiske uavhengige enn menn.

Forskning viser at en ustabil sysselsetting med usikkerhet, dårlige arbeidsbetingelser, lave lønninger og mangel på sosial trygghet gir en større risiko for psykiske plager. Høyresida mener at midlertidige ansettelser gir muligheter for faste ansettelser senere. Derimot vet SU at det eneste som gir fast ansettelse er nettopp fast ansettelse! Vi vil jobbe for at andelen faste ansettelser økes og vi ønsker at offentlig sektor skal gå foran i dette arbeidet. Vi mener at midlertidige stillinger kun kan brukes hvis det er særskilt behov i bedriften som tilsier det.

SU vil:

- At midlertidige stillinger skal ansettes i faste stillinger etter ett år.
- At offentlig sektor skal gå foran i arbeidet om å skape flere faste ansettelser, spesielt i helsesektoren.
- At bruken av midlertidige ansettelser skal gå tilbake til å kun omhandle sesongarbeid, ekstrahjelp, prosjektvakter og vikarer.

Bemanningsbyråer

Bemanningsvirksomhet er en bransje som tjener penger på å leie ut arbeidskraft til andre arbeidsplasser. Dette gjør de ved at de leier ut arbeidskraft for vesentlig mer penger enn det arbeidstakerne mottar i lønn. Stadig flere faste ansatte sies opp og erstattes av innleide og mange arbeidsplasser har sluttet å ansette direkte, for å kun benytte seg av bemanningsselskap. Ved å leie inn arbeidskraft, fraskriver arbeidsplassen seg

arbeidsgiveransvaret. Bemanningsbyråene presser ned lønningene for å vinne oppdrag og derfor med på å undergrave fast ansettelse som norm i norsk arbeidsliv.

Dette har ført til en situasjon hvor man får ansatte som ikke får muligheten til å følge arbeidsrettsbestemmelsene på arbeidsplassen de jobber på, men heller bemanningsbyrået sine egne. De som er ansatt gjennom bemanningsbyråene får ikke nødvendigvis tariff eller andre goder som faste ansatte får gjennom fagorganisering. Samtidig har det blitt en situasjon der det er vanskelig å finne arbeid for ufaglærte. Dette rammer spesielt ungdom.

SU vil:

- Forby bruk av kommersielle bemanningsbyrå.
- Erstatte kommersielle bemanningsbyråers funksjon med kommunale vikarpooler.
- At kommunene oppretter hele stillinger innenfor kommunenes vikarpool.
- At bemanningsvirksomhet må tillegges en offentlig etat, statlig eller kommunal.
- At innleide skal ha like lønns- og arbeidsforhold som direkte ansatte og bemanningsbyråene har meldeplikt om dette.
- Ha et forbud mot å benytte seg av bemanningsbyråer over 6 måneders tid.
- At etter 6 måneder bruk av innleid arbeidskraft skal man ansettes i fast stilling.
- Sikre lønn mellom oppdrag.

Likelønn

Prinsippet om «lik lønn for likt arbeid», har lenge vært lovfestet i Norge. Likevel er gjennomsnittlig lønn for kvinner lavere enn for menn. Selv om forholdet varierer mellom ulike næringer, tjener i dag kvinner i gjennomsnitt 86 prosent av det menn gjør i året. Økonomisk selvstendighet er en forutsetning for frigjøring og likestilling. Norge har høyere andel kvinner i arbeidslivet enn noe annet land, men fremdeles er arbeidslivet sterkt kjønnsdelt, både når det gjelder yrkesvalg og stillingsandeler. Kvinner, og særlig de med kort utdanning, er overrepresentert når det gjelder deltidsarbeid og midlertidige ansettelser. Denne skjevheten bidrar til å opprettholde lønnsforskjeller og begrenser kvinners og menns valgfrihet ikke bare i arbeidsmarkedet, men også i familieliv og utdanning.

SU vil:

- At tillitsvalgte skal ha innsynsrett på lønn og at dette skal kunne brukes i lønnsforhandlinger for å minke lønnsgapet mellom kvinner og menn.
- At det fastsettes forpliktende likelønnsplaner i alle virksomheter.
- Opprette en statlig likelønnsnett for å jevne ut de økonomiske forskjellene mellom tradisjonelt kvinnedominerte og mannsdominerte yrkesgrupper.

- Utvide rammene for lønnsoppgjørene i offentlig sektor.
- Opprette en lavtlønnskommisjon som skal utrede hvordan lønningene i lavtlønnsyrker kan økes.
- Endre yrkessykdomsregelverket slik at de kvinnedominerte arbeidsplassene har de samme rettighetene og den samme kompensasjonen som de mannsdominerte yrkene.
- Innføre en likelønnslov.

Heltid og deltid

Deltidsansatte har mindre innflytelse på utforminga av egen arbeidsplass, mindre innflytelse på egne arbeidsbetingelser og mindre innflytelse på egen arbeidstid enn heltidsansatte. Mange tar til takke med en deltidsstilling fordi det er de som er tilgjengelig på arbeidsmarkedet. Da blir det uønsket deltid. Heltid må være en rettighet og deltid en mulighet.

SU mener at retten til hele stillinger bør lovfestes. Det er gjerne ungdom og unge voksne som blir ofrene for deltidsstillinger og midlertidige ansettelse. Konsekvensene av dette er at det blir vanskeligere for unge å få boliglån, økonomisk stabilitet og opparbeide pensjon. Dette betyr at unge folk i etableringsfasen må ta regninga for et ustabilt arbeidsliv.

Deltidsproblematikken er også et symptom på kjønnsrollemønsteret og samfunnets oppfatning om at kvinner må kunne balansere både jobb og familie. Spesielt den kvinnedominerte helsesektoren er preget av mange deltidsstillinger - ofte ufrivillig. SU ser det som svært problematisk at omsorgssektoren har blitt fylt med mange deltidsansatte kvinner i stedet for en større grunnbemanning, når vi vet at vi har behov for enda flere ressurser i sektoren i årene framover.

Det er et stort problem i samfunnet i dag at en stor andel av ungdom står utenfor arbeidslivet. Ungdommen er fremtidens arbeidskraft og er derfor viktig å få ut i arbeid. Likevel er det dobbelt så mange arbeidsledige i gruppa 15-24 år (8,4 %) som det er i den øvrige befolkningen (3,9 %). I en sammenstilling av 44 nordiske, britiske og tyske studier på arbeidsmarkedstiltak rettet mot ungdom ser man at lønnstilskudd til arbeidsgiver er det mest effektive tiltaket.

SU vil:

- Lovfeste retten til hele stillinger.
- At grunnbemanninga i sektorer som preges av mange deltidsstillinger økes.
- At lokale myndigheter prioriterer arbeidet med å bli kvitt ufrivillig deltid i langt større grad enn i dag.

- At man skal prioritere å gi de som arbeider i ufrivillig deltidsstilling full stilling når dette er mulig, før man ansetter flere i deltid.
- At så lenge man har et ansettelsesforhold på arbeidsplassen skal man ha krav om å kunne få forhøyet stillingsprosent til det man i realiteten har jobbet det foregående året, på lik linje med de som er fast ansatt.

Sykelønn

Sykelønn er penger en arbeidstaker får dersom vedkommende er borte en periode fra jobb på grunn av sykdom. I Norge i dag får man full lønn når man er borte fra jobb. Dette er en av verdens beste velferdsordninger, men trues i dag av en høyreside som ønsker å kutte i sykelønna. Vi vet at dette er politikk som vil gå utover alle i samfunnet, spesielt de med lav eller uforutsigbar inntekt.

Dette er ikke bare usosial politikk som straffer de som er syke, men fører også til at arbeidstakere vil komme oftere syke på jobb. Vi ønsker et arbeidsliv der arbeidstakere skal kunne yte på arbeidsplassen sin, uten å smitte andre rundt seg. Kutt i sykelønna fører ikke til mindre sykdom, det fører kun til fattigdom.

SU vil:

- Opprettholde sykelønna slik den er i dag.
- Ikke ha karensdager, der man ikke får lønn første sykedag på egenmelding.
- Opprettholde sykelønnsperioden på maksimalt 12 måneder.
- At arbeidstakere over normal pensjonsalder også har rett på sykelønn.

Pensjon

Høyresida presser stadig på premisset om en velferdsstat de mener vi ikke har råd til i framtida og at vi må begynne med privat pensjonsoppsparing. Bankene og fondene tjener masse penger på vår pensjonssparing. SU mener at pensjon ikke er noe en skal kunne tjene penger på, men skal spares i en felles pensjonskasse.

En av godene vi som ungdom vil miste er en pensjon som er mulig å leve av. SU er imot pensjonsreformen av 2011, fordi det tillater negativ kjøpekraftsutvikling om lønnsveksten er lav i forhold til inflasjonen og fordi den kutter pensjonen til lavtlønnede. Om en slik utvikling fortsetter i 50 år, får framtidens pensjonister kun en brøkdel i pensjon sammenlignet med nåtida.

Noen starter i jobb rett etter fullført grunnskole, mens andre ikke er ute i arbeidslivet før de nærmer seg 30-årene. Samtidig er det mange faktorer som kan være avgjørende for at man ikke kan jobbe til man har fylt 67, på samme måte som det er mange faktorer av avgjør at

man kan jobbe lenger enn til man er 72 om man vil. Uavhengig av hva slags jobb eller lønn en har, når man går ut av arbeidslivet eller blir tvunget til å slutte fordi kroppen er utslitt, skal man ha en pensjon å leve av. Dagens pensjonsordning gir uheldige fordelingseffekter, de som må gå av tidlig får lavere pensjon. Levealdersjusteringen fører i dag til at framtidens pensjonister må jobbe lengre for å få tilsvarende pensjon som i dag. Derfor ønsker SU å fjerne levealdersjusteringen slik at yngre generasjoner ikke får en radikalt dårligere pensjonsordning enn dagens ordning.

SU vil:

- Øke grunnbeløpet i folketrygden for å hindre negativ kjøpekraftsutvikling blant pensjonister.
- Fjerne levealdersjusteringen slik at en får rettferdig pensjon uavhengig av fødselsdato.
- Fjerne regelen om at stillingsvernet bortfaller ved fylte 72 år.
- At arbeidstakerne både i Staten og kommunene skal ha reell forhandlings- og konfliktrett i spørsmålet om ny offentlig tjenestepensjon.
- Skjerme uførepensjonister fra levealdersjusteringa av alderspensjonen.
- At løpende pensjon i folketrygden skal reguleres om lag på linje med lønnsveksten.
- Styrke tidligpensjonsordninga for sliterne i arbeidslivet.
- Innføre en lov som sikrer at alle offentlig ansatte får beholde sitt pensjonsnivå ved konkurranseutsetting eller privatisering.
- Pensjonsoppsparing på alle stillinger fra første dag i jobb.
- Ha mer informasjon om pensjon inn i ungdomsskolen og videregående skole.

Norsk lønn på norsk sokkel

I dag gjelder ikke arbeidsmiljøloven på norsk sokkel, fordi det ikke er på norsk fastland. Dette mener SU er en kunstig grense. Arbeidsmiljøloven burde gjelde i hele Norge - uavhengig om det er på land eller vann.

SU ønsker stabile, langsiktige og konkurransedyktige rammevilkår for norske arbeidere som jobber til sjøs og rederier. Derfor støtter SU nettolønnsordninga og ønsker å styrke denne, for å gi arbeidere i konkurranseutsatte områder tilskudd. Nettolønnsordninga er at rederiene mottar refusjon tilsvarende summen av innbetalt inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for mannskap innafor ordninga.

Norsk skipsfart preges av utflagging. Hvilket flagg et skip seiler under er viktig for arbeiderne om bord: norsk flagg betyr norske lønnsvilkår. Eierne derimot ønsker å seile under internasjonale flagg for å kunne sno seg unna norske rettigheter.

SU vil:

- Styrke nettolønnsordninga.
- Heller gi subsidier i norsk farvann for å beholde skip under NOR (Norsk Ordinært Skipsregister)
- At alle arbeidstakere skal ha norske lønns- og arbeidsvilkår i norske farvann og på norsk sokkel.
- Sikre at skipsarbeids-, skipssikkerhets- og arbeidsmiljøloven samt norsk tilsyn gjelder arbeidere på såkalte flerbruksfartøy.
- All aktivitet som foregår i norske farvann og på norsk sokkel skal reguleres av norsk lov, med norske lønns- og arbeidsbetingelser.

Kompetanse

Relevant utdanning

Yrkesfag er en studieretning som involverer et bredt spektrum av mennesker og som derfor krever et bredt spektrum av valgmuligheter. Dette gjelder også for elever som ikke ønsker å ta et fagbrev, men heller vil studere videre med bakgrunn i den praktiske erfaringa de får. Det bør derfor tilrettelegges for at yrkesfagelever skal kunne ta alle typer matte, samt andre relevante realfag.

Teknisk- og Allmenne Fag er et tilbud for elever som ønsker å kombinere fagbrev og studiespesialisering. Det er relevant for ungdom å opparbeide seg kompetanse på begge studieretninger på videregående skole i framtidens arbeidsliv. Uavhengig om man ønsker å studere videre eller bli fagarbeider, er bred kunnskap nyttig.

Norge er i forandring. SU er positiv til å videreutvikle de yrkesfagene som finnes for at de passer til yrkene som eksisterer og opprette nye yrkesfagslinjer og programmer rettet mot framtidens bærekraftige industrier. Vi er også positive til nedleggelse av de linjene som det ikke lenger finnes framtidige jobber å gå til. Samtidig burde yrkesfagelever starte tidligere med spesialisering slik at de er mer rustet til lærlingtida. Men for å kunne starte tidligere på spesialisering må informasjon om yrkesfagene starte allerede på ungdomsskolen.

Bedriftenes kunnskap vil bidra til mer relevant teoriopplæring og elevene vil få tilgang til utstyret de faktisk skal jobbe med. Elever bør utplasseres i bedrift langt tidligere for å få en kjennskap med arbeidslivet. Ved å gi elevene relevant praktisk og teoretisk undervisning vil elevene få mer ut av den påfølgende læretida og terskelen for bedrifter å ta inn lærlinger vil senkes.

SU vil:

- Ha flere rådgivere som har gjennomgått relevant utdanning.
- Ha yrkesrådgivning minst en gang i året og at den begynner allerede i 8. klasse.
- Innføre mer og lengre arbeidsutplassering på ungdomsskolen.
- Sørge for livsmestring blir en viktig del av skolen sånn at elevene skal utvikle kompetanse blant annet innafor arbeidsrettigheter og arbeidslivet
- Ha mer praktiske og relevante fellesfag på yrkesfag.
- Være åpen for opprettelsen av nye utdanningsprogram og -linjer.
- Åpne nye yrkesfagslinjer om fiskeri og havbruk, fornybar energi og programmering.
- Elever på yrkesfag skal utplasseres i bedrift tidligere og i større grad enn i dag.
- Tilrettelegge for at yrkesfagelever skal kunne ta valgfrie realfag.
- Øke TAF-tilbudet slik at det blir tilgjengelig i alle fylker.
- At Staten tar ansvar og bevilger penger til en oppdatert utstyrspark i fylkene.
- Øke utstyrsstipendet og oppretter satser for å dekke de dyreste yrkesfagene.

Lærlinger

Hvert år står tusenvis av yrkesfagelever uten læreplass. Dette gjør at elever som kunne blitt morgendagens fagarbeidere heller faller fra og ikke får fullført utdanninga sin. Dette er hverken god bruk av offentlige midler eller rettferdig overfor de ungdommene som ønsker å bygge framtidens Norge. SU ønsker å lovfeste retten til læreplass slik at det blir et offentlig ansvar å opprette og stimulere til arbeidsplasser, samle opplæringsbedriftene i bransjespesifikke opplæringskontor og lage en nasjonal lærlingspott som belønner de opplæringsbedriftene som tar inn lærlinger.

SU vil:

- Lovfeste retten på læreplass.
- At det skal opprettes en forsøksordning hvor elever på VG2 allerede fra start får vite hvor de er sikret læreplass for å øke bedrifters deltagelse i skoleundervisninga.
- At alle opplæringsbedrifter skal være organisert i et opplæringskontor.
- Opprette egne lærlingspotter underlagt opplæringskontorene hvor pengene fordeles til medlemsbedrifter som tar inn lærlinger.
- Heve lærlingtilskuddet slik at det bedre gjenspeiler utgiftene ved å ha lærling.
- At det offentlige skal ta ansvar og ansette én lærling i det offentlige per 500 innbyggere.
- Kreve at alle som vinner offentlig anbud skal ha lærlinger fra relevante yrkesfag, også i alle underleverandører.

- At opplæringskontorene forplikter seg til å ta inn lærlinger så lenge det finnes yrkesfagelever som har bestått relevant videregående undervisning.
- Innføre krav om kursing til veiledere, dekket av opplæringskontorene.
- Underlegge opplæringskontorenes funksjon til fylkeskommunen, da det inngår i den videregående utdanninga.
- Gjøre arbeids- og lærlingsrettigheter til en del av pensum i den yrkesfaglige utdanninga på den videregående skole.
- Lovfeste at lærlinglønna skal være minst 50 prosent av gjennomsnittslønna for en ferdig fagutdanna i samme bedrift, over hele lærlingperioden. ● Gi studentfordeler til lærlinger.

Etter- og videreutdanning

For å kunne holde tritt med framtida må man legge til rette for god etter- og videreutdanning. God etter- og videreutdanning sørger for at man får påfyll av kompetanse gjennom hele arbeidslivet og gir muligheten til å utvikle evnene sine. Dette er viktig, slik at man får stadig mer kvalifisert arbeidskraft.

Alle utdanningsinstitusjoner og arbeidsplasser skal legge til rette for dette. Det burde være et mål for utdanningsinstitusjoner å arbeide for å ha flere nettbaserte studier, kveldsstudier og ressurser på internett. Både unge og voksne skal få muligheten til å ta høyere utdanning, spesielt hvis de er i en risiko for å stå utenfor arbeidslivet. SU ønsker spesielt å styrke fagutdanninga og fagskolene. Det er viktig at fagskolene har en forutsigbar finansiering og at alle fagskoler støttes av lånekassen.

I dag kan man etter fullført yrkesfagsutdanning ta påbygg for å få generell studiekompetanse. Dette er et flott tilbud for de som har funnet ut at de har valgt feil linje eller ønsker å studere noe annet senere. Derimot fungerer det ikke slik andre veien. SU mener at etter å ha fullført studiespesialiserende skal man ha muligheten til å ta yrkesfag.

Ved endt yrkesfagsutdanning må muligheten for å bruke Y-veien styrkes. Tidligere har Yveistudier vært vanligst innen realfags- og ingeniørutdanninger. Ordninga har blitt utvidet de siste årene til blant annet å gjelde sykepleiestudiet, barnehagepedagoger, serviceledelse og markedsføring. Vi ønsker å utvide denne ordninga ytterligere, slik at flere med fagbrev kan få muligheten til å ta høyere utdanning.

SU vil:

- Ha en etter- og videreutdanningsreform der arbeidstakerne får rettigheter til betalt permisjon for etter- og videreutdanning og at Staten gjennom trepartssamarbeidet bidrar til å opprette ordninger der arbeidsgiveren finansierer videre- og etterutdanning til sine ansatte.

- At universiteter, høyskoler, fagskoler og studieforbund skaper mer fleksible studiemuligheter for de som bor langt unna eller ønsker å videreutdanne seg.
- At fagskolene underlegges den lokale studentsamskipnaden i regionen, slik at studentene i fagskolen får like ordninger som andre studenter.
- At man skal kunne ta yrkesfag etter endt studiespesialiserende utdanning.
- At Y-veien styrkes og videreutvikles, slik at den omfavner flere utdanninger og fagfelt enn det den gjør i dag.

Omskolering

Norge kan ikke leve på olje- og gassindustrien i all framtid, men den kompetansen vi har opparbeidet oss gjennom denne næringen kan vi bruke til å bygge ny industrivirksomhet.

Vi må sørge for at når det grønne skiftet skjer, så skjer det på en måte som ikke kaster landet ut i massearbeidsledighet, der grupper blir stående uten mulighet til å omskolere seg eller få kompetanseheving til å delta fullt ut i det nye som kommer. Arbeidsfolk må ha en reell mulighet til å delta i det grønne skiftet. I dag er det mange som vegrer seg fra å studere etter at de har mista oljejobben sin, fordi de da også mister dagpengene. Sånn skal det ikke være.

SU vil:

- At alle får dagpenger når man omskolerer seg
- At omskoleringen skal være tilknyttet en statlig jobbgaranti innenfor fornybare næringer. Denne garantien skal sikres gjennom et statlig investerings og omstillingsprogram.

Ufaglærte

Ufaglærte er en ekstra utsatt gruppe for sosial dumping og midlertidige ansettelse og det er derfor ekstra viktig å sikre gode arbeidsvilkår for denne gruppen. Uten skolegang eller arbeidserfaring er det vanskelig å finne seg jobb, derimot ser vi fremdeles en vekst i antall ufaglærte. Spesielt innvandrere med mangelfull utdanning og norskkunnskaper starter som ufaglærte. Vi vet at mange unge og eldre ufaglærte har god realkompetanse, selv om de ikke har den formelle kompetansen til grunn.

Det er mange ufaglærte som ønsker å få den formelle utdanninga på plass, men da trengs det politisk handlekraft. Tall fra SSB viser at vi i 2030 kommer til å mangle hele 125 000 yrkesfagarbeidere. Det burde derfor være et mål å få ungdommer og ufaglærte gjennom yrkesutdanning for å møte de utfordringene vi ser framover i arbeidsmarkedet, spesielt i helsesektoren. Et tiltak for å hjelpe ungdom ut i arbeidslivet er å innføre en ny, reell

ungdomsgaranti. Dette vil gi ungdom tilgang på tiltak, arbeidstrening eller utdanning, som vil komme i tillegg til dagens ungdomsgaranti.

SU vil:

- Øke informasjonen om mulighetene med praksiskandidatordninga på voksenopplæring.
- At dersom man har jobbet som ufaglært i ett år, skal man få muligheten til å ta yrkesfag på videregående opplæring.
- Innføre en ny ungdomsgaranti, som gir unge under 25 år rett til arbeidsmarkeds- og utdanningstiltak, eller annen hjelp de trenger for å kunne komme i arbeid innen tre måneder.
- At den videregående skolen som eleven dropper ut av har ansvaret for å følge opp og veilede eleven om videre muligheter.
- At videregående opplæring skal arbeide for å ha fleksible studiemuligheter for de som bor langt unna og folk som ønsker å fullføre videregående opplæring.

Framtidas løsning

Arbeidstidsreduksjon og 6-timers arbeidsdag

Trepartssamarbeidet mellom arbeiderne, arbeidsgiverne og Staten har bidratt til å gi oss et bedre arbeidsliv. SU vil jobbe for gradvis arbeidstidsreduksjon, med sekstimersdag med full lønnskompensasjon, som mål. Økt produktivitet gjør dette mulig og vil også motvirke økt forbruk. Den økte produktiviteten i Norge åpner også opp for mer fritid uten å senke lønna. På den måten vil de som i dag står utenfor arbeidsmarkedet eller jobber i små stillinger få faste og større stillinger. Det kan også bidra til at flere klarer å stå i jobb til pensjonsalder, framfor å havne ufrivillig utenfor for tidlig.

Arbeidstidsreduksjon med full lønnskompensasjon er en reform som setter livskvalitet foran forbruksvekst. En arbeidstidsreduksjon vil være solidarisk og bidra til at flere som i dag står utenfor arbeidslivet vil kunne få en mulighet til å bidra. En kortere arbeidshverdag fremmer også god folkehelse.

SU vil jobbe for et samfunn der seks timer er normalarbeidstida. Dette vil gjøre at flere vil og kan velge heltidsjobb. Vi vil derfor innføre 6timersdagen i offentlig sektor og samarbeide med fagforeningene om innføring av 6-timersdagen i privat sektor. Det er viktig at 6-timersdagen ikke kun innføres i kvinnedominerte sektorer og dermed reelt sett bidrar til å bremse lønnsveksten i allerede lavlønte kvinneyrker.

SU vil:

- Innføre 6-timersdag med full lønnskompensasjon gjennom gradvis arbeidstidsreduksjon.
- Gjennomføre forsøk på forkortet arbeidstid i offentlig sektor.
- Se på muligheter for endringer i lovverket, som å gjennomføre langsiktige forsøk med forkortet arbeidstid i både offentlig og privat sektor.

Automatisering og robotisering

Ny teknologi endrer arbeidshverdagen. Dette stiller krav til en moderne og oppdatert skole, som gir den norske fagarbeideren kompetanse som maskiner ikke kan erstatte. Samtidig er det ikke nødvendigvis lenger slik at billig arbeidskraft kreves for billig produksjon, da høy produktivitet likestiller konkurranseevnen til land som Norge.

Man kan se på denne utviklinga med bekymring når flere yrkesgrupper ikke lenger trengs, jobber for ufaglærte blir fjernet og hele transportsektoren trues av selvkjørende transportmidler. Dette fører til at enda flere må ta høyere utdanning for å være kompetent nok for arbeidslivet.

I tillegg gagnar effektiviseringa oftest kapitaleieren og arbeiderene blir taperne, da bedriftseierne vil velge å investere mer i automatisering og robotisering, mens arbeiderne vil miste jobbene sine. For å unngå at bedriftseierne skal tjene seg rikere på teknologiutviklinga, må beskatninga av eierne forbedres. I stedet for å innføre særskatt på roboter, mener SU at man må løse det overordnede problemet. Vi må øke skattlegginga av styrtrike teknologi-eiere for å løse fordelingsproblemet.

Automatisering og robotisering har kommet for å bli og Norge bør ta del i denne utviklinga. Vi ønsker at teknologiutviklinga skal være med å gjøre folks arbeidshverdag lettere. Færre vil trenge å ta tunge løft og slite seg ut. Det vil bli et behov for å øke antallet utdannede i tekniske fag for å imøtekomme morgendagens behov for teknologisk utvikling. Derimot kan vi gjennom arbeidstidsreduksjon unngå at vanlige arbeidere mister jobbene sine, men at heller arbeidsplasser og næringer får flere hender enn tidligere.

SU vil:

- At digital kompetanse blir tillagt større vekt under hele utdanninga.
- At de tekniske yrkesfagene kontinuerlig moderniseres for å takle en automatisert arbeidshverdag.
- At multinasjonale selskap, som tjener mest på teknologi, skal skattlegges på lik linje med nasjonale aktører.

En industri for framtida

Norge er en industrinasjon. Det betyr at produksjon av industri- og ferdigvarer til eksport er grunnlaget for vår velstand. I dag er omtrent en tredjedel av fastlands-Norges eksport av industrivarer og en femtedel består av fisk.

Vår velstand har ikke kommet uten en pris. For ikke lenge siden var Sørfjorden blant Norges mest forurensede fjorder. I dag er derimot smelteverket Boliden ved Sørfjorden er i gang med å fullstendig begrense sine CO₂-utslipp. Dette er illustrerende for resten av prosessindustrien i Norge. Tidligere skapte de velstand på bekostning av miljøet, men i dag har industrien stadig mer fokus på å produsere etterspurte industrivarer på en mer miljøvennlig måte.

I dag forvalter menneskeheten jordas ressurser på en uforsvarlig måte. Norge har gått foran med å sette strenge miljøkrav ut i livet og disse har vært godt forankret gjennom trepartssamarbeidet. Skal vi klare å fortsatt øke vår velstand på en bærekraftig måte, må vi stille strengere miljøkrav, forvalte våre ressurser slik at de kommer hele folket til gode og ikke minst sørge for at industriell produksjon går hånd i hånd med primære næringer og alle nye næringer som skulle oppstå i framtida. Samtidig må vi legge til rette for at ny bærekraftig produksjon kan etableres i Norge.

Det blir stadig større knapphet på ressurser i verden. Norge har store arealer og naturressurser som kan utnyttes enda bedre i veien mot det grønne skiftet og har - med politisk styring - klart å forvalte de ressursene vi har på en unik måte. Et levende distrikt Norge er viktig for SU. Hvis vi skal ha et aktivt jordbruk, skogbruk og fiskeri må det være attraktivt å bo i distriktene. Å ta hele landet i bruk er klimavennlig og bærekraftig.

Norge har i dag verdens største kaldtvannskorallrev, der verdens største torskestamme gyter. Fiskerier langs kysten har - sammen med god distriktspolitikk - bosatt folk og skapt selvdrevne kystsamfunn. Nå tror man at sjømatindustrien kan femdobles innen 2050, men det bør skje innenfor økologiske rammer og på en bærekraftig måte.

Vår olje skaper store problemer andre steder i verden. Våre klimautslipp holder seg ikke innafor Norges grenser. Derfor må man basere Norges utslipp på hvor mye CO₂ som slippes ut ved forbrenning heller enn opphenting. Petroleumsnæringa vil da tilsvare ni ganger så mye som Norges årlige utslipp.

Norges forpliktelser og ansvar går også utenfor våre egne grenser. Vår industri og produksjon skal ikke kun være miljøvennlig og sosial i Norge, men også i alle andre land der norske selskap opererer. Norge skal være en bidragsyter i det internasjonale samarbeidet og påvirke resten av verden til å også å gå i en mer miljøvennlig retning. Norge er en stor produsent av kunnskap og teknologi og med videreføring av denne kunnskapen skal vi klare å løse morgendagens utfordringer.

Primærnæringer

Fiskeri

Fiskeri har vært den viktigste ressursen for Norge gjennom tidene. Våre forfedre var avhengig av fisken for å overleve, noe som etablerte mange kystsamfunn. Fiskeri er både en del av kulturarven og en næring som kan bli enda viktigere i framtida.

Fiskeressursene skal tilhøre folket. Staten innførte i inngangen til 1990-årene et kvotesystem som sikret bærekraft og ga lokale fiskere rett til å høste av ressursene. Selv de yngste kunne tjene gode penger på torsketungeskjæring, som de senere investerte i en båt når de ble eldre. Dette systemet sikret at hele fisken ble tatt i bruk og sikret arbeidsplasser og verdiskapning lokalt.

De siste årene har kvoter har gått fra å være en rettighet til å bli et verdipapir. Kvoter - som tidligere ble delt ut av myndighetene - blir nå kjøpt og solgt på et marked som omsetter for milliarder. Ungdom kommer til kort i kampen om kvotene og makten og fiskeressursene tilfaller få store aktører som har råd til å kjøpe kvotene. Skal man ha en næring som sysselsetter lokalsamfunnene og får ungdom inn i arbeid, må man endre kvotesystemet slik at kapitalkraftene ikke kan kontrollere markedet.

I dag skiller man mellom havflåten og kystflåten, hvor havflåten består av store trålere som fisker i uker av gangen på åpent hav. Disse har ofte store fryselaagre og bruker fiskeredskaper som fanger mye bifangst og skader havbunnen. Fisken er av dårligere kvalitet, fordi man tar mer hensyn til kvantitet heller enn kvalitet på fisken. Fisken fraktes ikke til norske fiskemottak, men sendes til og bearbeides i Polen og Kina. Dette går på bekostning av miljøet og arbeidsplasser i kystsamfunnene.

Kystflåten og sjarkene har kort vei til fiskeressursene, noe som gjør at de leverer dagsfersk fisk til fiskemottakene. Dette sikrer arbeidsplasser langs kysten og gjør at kvaliteten på fisken øker betraktelig. Kystflåten sysselsetter flere og forurenser fire ganger så lite som havflåten.

Havets ressurser er fellesskapets eiendom og skal gi grunnlag for sysselsetting og bosetting i kystsamfunnene. Med dette som utgangspunkt vil vi skape et sterkt fiskeri, hvor ny teknologi og kunnskap brukes til å utvikle næringa videre, samtidig som den beholder sin lokale forankring.

SU vil:

- Grunnlovsfeste at de viltlevende ressursene i havet tilhører folket og skal komme lokalbefolkninga til gode.
- Gradvis tilbakeføre fiskerettighetene til et statlig forvaltningsorgan.
- Endre trålstigen slik at flere kvoter lander hos kystflåten.
- Øke graden av kvinner i fiskeriene.

- Få på plass støtteordninger for el-sjarker.

Havbruk

Fiskeoppdrett har blitt en lønnsom næring de senere årene og stadig flere anlegg blir etablert langs kysten. Av sjømatindustriens inntekter kommer nå 70 prosent fra havbruk, en næring som kommer til å være viktig for Norge i omstillinga til et bærekraftig samfunn. Vi har allerede mye kompetanse på feltet og nå trengs politisk vilje til å utnytte den.

I dag står næringa overfor flere miljøutfordringer. Mye fôr og avfall havner som forurensing på havbunnen. Medisiner som blir brukt gjør at fisken blir resistent mot sykdommer og forskning viser at medisinene påvirker skalldyr.

Rømninger skaper store utfordringer for villaksen. To tredjedeler av villaksen har allerede fått gener fra oppdrettsfisk og flere dør av lakselus fra oppdrettsanlegg. Det er store mørketall på antall rømninger og det må lages bedre systemer for å fange opp rømninger fra oppdrettsanleggene. Dødeligheten blant oppdrettslaks er høyere enn i andre næringer og 20 prosent av fisken fra oppdrettsanleggene når ikke butikkhyllene. Dette er uholdbare tall. Teknologiutvikling og et godt rammeverk kan sørge for at rømningene, lakselusproblematikken og dødeligheten kommer under kontroll.

Disse problemene kan løses med lukkede anlegg til sjøs. Man vil da skjerme naturmangfoldet fra lakseproduksjonen og ha en fysisk barriere mellom vannet der fisken oppholder seg og miljøet rundt. Dette vil gjøre dem per definisjon rømningssikre og skåne villfisk. Staten må bevilge penger og spille på lag med næringa for å utvikle teknologi som gjør at man raskere får produksjonen i lukkede anlegg. Det må også forskes på mer skånsomme metoder for å fjerne lakselus, som Hydrolicer og bruk av avfall til for eksempel biogass.

Samtidig som vi må jobbe for å få havbruksnæringa mer miljøvennlig, må vi også arbeide for en enda bedre dyrevelferd for fisken. Målet skal alltid være at fisken skal kunne leve ut sine naturlige behov, med nok areal per fisk. Det må drives en ansvarlig avl på fisken, som ikke går utover dyrevelferden. Profitt kan ikke gå over en forsvarlig dyrevelferd.

Akkurat som i fiskeriene er det viktig at ressursene kommer lokalsamfunnet til gode. For å sikre at kommunen får noe igjen for oppdrettsanlegget er det viktig med lokalt eierskap og at det pålegges en særskatt som i helhet skal gå til kommunene.

Oppdrettsnæring krever ofte store arealer. Man må derfor sørge at den ikke kommer i veien for eksisterende fiskerinæring. Kommunene og staten må ha anledning til å kunne si nei til nye oppdrettsanlegg, og stille krav til de selskapene som ønsker å drive oppdrett.

SU vil:

- Stille strenge krav til rømningsfrie anlegg. Fremtidens oppdrettsanlegg må skje i lukkede anlegg i sjø.
- Forskriften om bekjempelse av lakselus i akvakulturanlegg skal håndheves strengere
- At Staten løyver midler til forskning på fôr til oppdrettsfisk fra alternative kilder, som alger og trevirke, med mål om å erstatte 80 prosent av dagens kraftfôrimport med dette før 2030.
- SU mener at fagmiljøene må ta ansvar for å halvere dødeligheten på oppdrettsanlegg innen 2024
- Innføre en fast kommunal avgift på 50 øre per kilo bearbeidet fisk.
- Avskaffe trafikklyssystemet.
- At det innføres finneklipping av laks og et effektivt sporingssystem.
- Opprette en genbank for laks og sjøørret
- Sette av betydelige midler for å styrke forskning og teknologiutvikling på oppdrettsnæringa slik at Norge blir en pionér på feltet.
- Opprette et statlig eid oppdrettsselskap som skal være ledende på utvikling av teknologi og bærekraft i havbruk.
- At oppdrettskonsesjoner ikke skal være omsettelige og skal falle tilbake til fellesskapet om de går ut av bruk

Landbruk

Matforedlingsindustrien er fastlands-Norges største industri og næringsmiddelindustrien står for en stor andel av arbeidsplassene i distriktene. Dessverre stimulerer dagens landbrukspolitikken til en sentralisert, kapitalintensiv og industrialisert stordrift. Denne politikken har bidratt til bruksnedgang, at jordbruksareal gror igjen, økt import av matvarer og dyrefôr og ikke minst til økonomisk ubalanse i næringa. I tillegg gjør den landbruket mer sårbart for internasjonal konkurranse, skiftende politiske vinder, endringer i finansverden, spekulasjoner i uforutsigbare priser i råvare- og energimarkedene og løsriver produksjonen fra det lokale ressursgrunnlaget.

Norsk landbruk skal produsere mat på en miljøvennlig måte som ikke går ut over jordas tåleevner. Vi skal produsere de matvarene vi har best forutsetninger for å lage her i landet. Da er det helt avgjørende med en bedring av bondens lønns- og arbeidsvilkår. Det trengs en radikal omlegging fra industriell storproduksjon til bærekraftig drift på store og små gårdsbruk over hele landet.

I dagens landbruk ser vi at det er en utfordring å ta hensyn til både dyrevelferd, og samtidig å drive økonomisk gunstig. Resultatet er ofte at dyra taper på dette. Slik trenger det ikke

være. Det er fullt mulig med et landbruk som kombinerer bedre dyrevelferd med en lønnsom produksjon. Ingen av de permanente støtteordningene i norsk landbruk er til for å oppfordre bønder til å legge om til en mer dyrevennlig drift. Dagens praksis for tildeling av produksjonsstøtte bør endres, sånn at bønder som satser på dyrevelferd får høyere sats, mens de som kun følger minstekravet får mindre.

I Norge produserer vi i dag under halvparten av maten vi spiser, men vi har mulighet til å produsere mer. Samtidig ser vi at matmangelen i verden i stor grad et politisk fordelingsproblem, som viser behovet for å øke global matproduksjon. Å styrke norsk landbruk er en del av løsninga. For å utvikle og øke matproduksjonen må vi legge til rette for teknologiutvikling og god fagutdanning av nye bønder. Landbruket styrkes av et kompetent fagmiljø rundt bonden. Den korte veien fra forskning til bondens bruk av ny kunnskap er en styrke som må videreutvikles.

Målet om å bruke mest mulig lokale ressurser skal gå over målet om høyest mulig volum og mest mulig «effektivitet». Vi trenger en landbrukspolitikk hvor vi utnytter de beiteressursene og arealene som kan brukes til matproduksjon over hele landet. De arealene vi kun kan bruke som beite er viktig at vi utnytter til dette for at landet ikke skal gro igjen, som igjen er viktig for det biologiske mangfoldet. Men også fordi utnytting av lokale ressurser er essensielt for en solidarisk landbrukspolitikk. For norsk reell selvforsynelse skal vi utnytte ressurser her hjemme heller enn arealer på andre siden av planeten. Kjøttproduktene vi produserer i Norge skal være kvalitetskjøtt, produsert på mest mulig lokale ressurser. Samtidig som et overordnet mål skal være å utnytte beiteressurser der dette er den eneste mulighet, mener vi i SU det er viktig at vi får opp selvforsynsgraden av vegetabiliske matvarer som går direkte til folk heller enn som mat til dyr. I samfunnet ser man en trend å for å spise mer vegansk- og vegetarmat. Med en farlig klimakrise er det nødvendig å få ned det globale kjøttforbruket, og få opp produksjonen av vegetabiliske matvarer som går til mennesker heller enn dyr. Derfor er det viktig med mer forskning på hva slags vegetabiliske matvarer vi kan produsere med klimaet vi har her i Norge og hvordan vi kan utnytte mest mulig arealer til produksjon av mat som går rett til oss mennesker heller enn til husdyra.

Norges selvforsyningsgrad må si noe om hvor mye mat vi faktisk klarer å produsere med egne ressurser. Importerte innsatsfaktorer må holdes utenfor regnskapet. Selvforsyningsgraden korrigert for import av fôr skal være resultatmålet for økt matproduksjon med grunnlag i norske arealer.

I Norge er kun 3% av landarealet dyrkbar mark. Mye av dette arealet kan ikke brukes til å dyrke menneskemat som korn, men egner seg bare til å dyrke grovfôr. Drøvtyggere som geit, ku og sau er unike ved at de kan omgjøre gras til menneskemat, hindre gjengroing, og bør derfor være de viktigste husdyra i norsk landbruk. Med dagens press på at drøvtyggerne skal produsere mest mulig, økes mengden kraftfôr de blir fôra med, på bekostning av grovfôr og beite.

Norsk mat er på sitt beste når dyra har levd lange og gode liv i flotte naturomgivelser og avlet seg opp på grovfôr og tradisjonell utmarksbeite. Dette ser vi dessverre mindre av i dag. Beitebruk har halvert seg de siste 15 årene og utgjør i dag kun 10% av all dyremat. Flere og flere beiteområder gror igjen som et resultat av at småbruka legges ned og dyra flyttes inn i store haller og fellesfjøs, hvor dem blir avlet opp på importert kraftfôr. Dette er konsekvensen av det føres en politikk der man skal produsere så mye som mulig, så billig som mulig og uten særlig hensyn til mattrygghet, matkvalitet eller dyrevelferd. Stortinget har satt seg et mål om at 15% av all norsk matproduksjon skal være økologisk, for øyeblikket ligger den på 5 %. Skal vi i det hele tatt kunne nærme oss å nå dette målet er vi avhengighet av å at dyrene i størst mulig grad lever på grovfôr og beite framfor kraftfôr. Derfor må vi stimulere til økt bruk av utmark og beite for å øke den økologiske matproduksjonen samt hindre gjengroing.

Skal vi få til et velfungerende landbruk er man avhengig av bøndene har gode lønns og arbeidsvilkår, vi mener det er spesielt viktig å styrke sykepengeordningen og tilskudd ved sykeavløsning. Dagens ordning gir ikke tilstrekkelig med midler til bønder dersom de skulle bli syke eller må ut i permisjon, dette rammer spesielt deltidsjobben og de små- og mellomstore bruka. En bonde som blir syk trenger ikke bare penger til å ta vare på seg selv og familien men også til avløsning for å ivareta gårdsdriften og dyrepass. Skal flere velge bondeyrket i framtiden er dette ordninger som er viktig å styrke. Andelen kvinner i bondeyrket er lav og ligger på mellom 15-20%. Gode velferdsordninger knyttet til svangerskap, fødsel og pass av små barn er svært viktig for å øke andelen kvinnelige bønder.

Det er et mål å redusere inntektsforskjellen mellom landbruket og andre næringer. Eierne av de store dagligvarekjedene tjener seg styrtrike samtidig som småbønder sliter med å overleve. Staten må legge til rette for større demokratisk eierskap og kontroll i matvaresektoren. Samvirkene må få et større ansvar for at tilbud og etterspørsel samsvarer for å forhindre overproduksjon. Samvirkemodellene fra landbruket må utvikles og utvides for å sikre bøndene en større del av verdien de skaper.

SU vil:

- Ha en vridning av tilskuddsordningene for å sikre lønnsomhet i små og mellomstore bruk.
- Verne matjord mot nedbygging, med unntak av der den langsiktige miljøgevinsten er større ved å bygge ned og der det ikke er andre alternativer.
- Styrke tilskuddsordninger til økt bruk av beite og andre tiltak mot gjengroing.
- At importen av utenlandsk kraftfôr trappes ned og bruk av lokalt dyrka fôr økes.
- At drøvtyggere i størst mulig grad blir fôra med grovfôr, og at bruken av kraftfôr reduseres.
- Redusere lønnsgapet mellom bøndene og de øvrige næringene.

- Gi bøndene lønn i tråd med realveksten for resten av lønnstakerne.
- Ha økt selvforsyningsgrad slik at vi slipper import av matvarer.
- Ha økt tollvern, spesielt på kjøtt og meieriprodukter.
- Beholde og utvikle gode og attraktive landbruksskoler, både innafor økologisk og konvensjonelt landbruk.
- Ha formelt krav til utdanning tilsvarende VG3-nivå eller voksenagronom for nye bønder.
- At naturbruksskolene styrkes i alle fylker og tilbyr fagutdanning for alle som skal inn i næringa.
- Styrke bøndenes etter- og videreutdanningstilbud.
- Fjerne avkortningen i sykelønnsordningen for deltidsbønder og styrke tilskudd gitt ved sykeavløsning
- Støtte norske matprodusenter slik at de kan samarbeide om produksjon og sikre god lønn, spesielt for små og mellomstore samvirker.
- Importerte varer som ikke har samme standard som norske produkter med hensyn til produksjonsmetoder og bærekraft må straffes økonomisk.
- At norsk kjøttproduksjon i størst mulig grad skal være kvalitetskjøtt produsert på lokale ressurser.
- Få opp produksjonen av vegetabilske matvarer i Norge, med et mål om at mest mulig arealer som kan brukes til produksjon av vegetabilske matvarer som går rett til mennesker skal brukes til dette.
- Styrke krava til dyrevelferd i landbruket
- Opprette en egen støtteordning for gårdsdrift med god dyrevelferd
- Elektrifisere maskinparken i landbruket.
- At Staten løyver midler til forskning på fôr i landbruket fra alternative kilder, som alger og trevirke, med mål om å erstatte 80 prosent av dagens kraftfôrimport med dette før 2030.

Skog

40 prosent av det norske arealet er dekket av skog. Skog er en fornybar ressurs som kan foredles, den demmer opp mot naturskader, lagrer karbon som tilsvarer over halvparten av de norske klimagassutslippene. Den utgjør også levestedet for over 25 000 arter og leverer viktige økosystemtjenester.

Som samfunn må vi både ta ansvar for å ivareta artsmangfoldet i skogene og legge til rette for et aktivt og desentralisert skogbruk som gir grønne løsninger og gjør oss mindre avhengig av fossile ressurser. Etterspørselen etter trevirke og annen biomasse fra skog vil øke i årene som kommer, som følge av en offensiv klimapolitikk. Ved hogst av trær tar man ut grønt og fornybart karbon som er bundet i treet. Skogen kan gi oss mange av de samme produktene som olja. SU skal være den fremste pådriveren for grønn industri, statlig

eierskap samt å sikre fremtidige arbeidsplasser i hele landet. Naturen vår må ikke bare vernes, den må forvaltes. Vi skal drive den skogen som allerede er i bruk effektivt.

Skogen representerer en fornybar ressurs som ved fornuftig bruk kan utnyttes i all framtid. Skogbruket har betydning som næringsvei og arbeidsplass. Dette vil igjen ha stor innvirkning på lokal økonomi og sysselsetting. Det er arbeidsplasser tilknyttet skogkultur, hogst, framkjøring, transport og forskjellige former for videreforedling. I tillegg skaper denne virksomheten ringvirkninger for næringer som leverer andre varer og tjenester til skogbruket direkte eller til transporten og videreforedlingsvirksomheten. Ringvirkningene fordobler den lokale sysselsettinga og verdiskapinga.

Fellesskapet bør gå inn med omstillingsmidler til næringer som treforedlingsindustrien. Det er dårlig politikk å la fremtidsrettede næringer legges ned fordi det ikke finnes privat risikokapital som er langsiktig nok til å investere i den teknologiutviklinga som trengs for å være konkurransedyktig og lønnsom i framtida. Her kan Staten bidra til omstilling for å sikre klimaet, arbeidsplasser og verdiskapning i lang tid. Støtteordninger til satsing på grønn teknologi, oppstartshjelp for gründere og stabile rammevilkår er avgjørende for den omstillinga Norge må i gjennom. For å realisere dette kreves kraftig styrking av driftsøkonomien i bransjen og et stortilt investeringsprogram. Staten må tilrettelegge for disse rammebetingelsene.

I dag er seks prosent av den norske skogen i Statens eie. Hovedandelen tilhører private gårdseiere. Forutsetninga for statlig eierskap må være at Staten sikrer verdiskapning i skognæringa, da selve poenget med å forvalte felles ressurser er at de skal komme fellesskapet til gode. Privat eierskap må opprettholdes, men det må sikres fornuftig og lønnsomt drevet skogbruk med egen foredling framfor dagens storstilte tømmereksport til utlandet. Det finnes ikke et nullutslippssamfunn uten utstrakt bruk av grønt karbon.

Norge verner regnskog i andre land, men her hjemme er kun 3% av skogen vår verna. De siste 60 årene har vi flathogget tre fjerdedeler av skogen i Norge. Kun 2,4% av den norske skogen er gammelskog, det vil si at skogen er eldre enn 160 år. Den er hjemmet til halvparten av alle Norges rødlista dyr, planter og sopp! Vi driver fortsatt flatehogst i den eldste skogen vår. Hvis vi ikke verner de siste gammelskogene raskt, vil mange skogarter dø ut.

Stortinget har et mål om at 10% av skogen vår skal vernes. For å nå målet innen 2025 er det et behov for at staten årlig legger av 1 milliard kroner skogvernsbudsjettet, skogeier som ønsker frivillig vern av eiendommen sin skal ikke trenge å vente i kø grunnet et for liteskogvernsbudsjett. Det er helt grunnleggende at skogeiere skal få full kompensasjon når de velger frivillig vern av skogen sin.

Når skogen vernes er det viktig at ulike typer skog blir vernet, rike lavlandsskoger, bekkekløfter, kalkskog, boreal regnskog og olivinfuruskog er blant skogtypene det haster mest med å verne for å bevare en diversitet av skogtyper og arter. Skog skal automatisk

vernes når den er over 160 år, siden denne skogen inneholder en helt spesiell diversitet. For å verne denne diversitet må det også kutte i subsidier til hogst og bygging av skogsbilveier i gammelskog. I de viktigste områdene med nasjonale og internasjonale verneverdier er det et behov for bruk av myndighetsbestemt vern, siden vi ikke har råd til å tape disse viktige områdene. Det er også et behov for mer skånsom drift i områder rundt de verna områdene. Statskog bør ikke få erstatning for frivillig vern, slik private eiere gjør. Derimot bør det inngå i deres mandat å sørge for et godt vern av varierte biomangfold.

Tidligere har det vært vanskelig å utnytte seg av skogen som ligger i bratt terreng, derfor er det ofte en høyere diversitet i disse områdene, men nå har vi teknologi som muliggjør hogst også i disse områdene. SU ønsker at vi heller skal drive den skogen som allerede er i bruk. Grunnet dette bør det kuttes i de miljøfiendtlige skogbrukssubsidiene til skogsbilveier og hogst i bratt terreng som med kirurgisk presisjon sørger for lønnsomhet i å hogge nettopp disse viktige naturområdene.

Det er et behov for skjerpelse i skogloven og bærekraftforskriften slik at det blir tatt mer miljøhensyn under hogst, som blant annet mer plukkhogst, flere og større nøkkelbiotoper, stans av bruk av fremmede treslag og bedre kartlegging av miljøverdier.

I dag er det ingen krav om meldeplikt i forkant når skogeiere skal felle skog. Dersom det da felles skog med mye viktige naturverdier er det da for seint å opprettholde disse verdiene, derfor ønsker vi en meldeplikt før felling av skog, på tre uker før fellingen skal finne sted, slik at det er mulig å kartlegge forkant av en felling.

SU vil:

- Ha et aktivt statlig eierskap i skognæringa og et tydelig nei til salg av Statskog.
- At eierskapet er desentralisert på mange privatpersoner og sameier.
- Sørge for privat og lokal verdiskapning gjennom investeringsfond og regional/lokal tilrettelegging for treforedling.
- At den nasjonale skogstrategien videreutvikles i samarbeid med regionenes strategier.
- Opprettholde statlig finansiell støtte til Kvinner i Skogbruket (KiS).
- Ikke åpne for nye flatehogst-områder
- Statlig støtte til industrialisering av 2. generasjons biobrensel basert på biomasse fra restskog.
- Å sørge for at verneområder med trua naturtyper og rødlistearter ivaretas.
- Kutte i subsidier til hogst og bygging av skogsbilveier i gammelskog og i bratt terreng.
- Skjerpe skogloven og bærekraftforskriften slik at det blir tatt mer miljøhensyn under hogst.

- Opprette et fond for treforedlingsindustri under Innovasjon Norge til teknologiutvikling og omstilling av tradisjonell treforedling og at fellesskapet går inn på eierskapsida i viktige teknologibedrifter som Borregaard for å sørge langsiktig norsk industriutvikling.
- Vern av minst 10% av den produktive skogen innen 2025, for at skogeierne skal få full kompensasjon skal det bevilges en milliard til skogvern årlig.
- Innen 2020 skal vi nå et delmål med 5% vernet skog. Gammelskog, altså skog som er minst 160 år, skal vernes automatisk.
- De viktigste områdene med nasjonale og internasjonale verneverdier skal myndighetene gå inn og verne.
- Et representativt vern av Norsk natur, altså vern av en diversitet av ulike skogtyper.
- 5% av produktiv skog skal være nøkkelbiotoper, altså områder som man lar stå når det drives hogst
- En ny ordning for miljøregistrering og kartlegging av biologisk mangfold i skogen. Der det blandet annet skal være krav om at biologer skal kartlegge områdene i forkant at hogst, og ikke skogbruket selv.
- At det innføres meldeplikt for hogst av skog på minst tre uker før hogsten skal starte.
- At skogloven og bærekraftforskriften skjerpes slik at det blir tatt mer miljøhensyn under hogst, som blant annet mer plukkhogst, flere og større nøkkelbiotoper, stans i bruk av fremmede treslag og bedre kartlegging av miljøverdier
- At 15 prosent av forringede skogøkosystemer restaureres innen 2025.
- At det tas særlige hensyn i skogområder som er viktige for friluftsliv, som «bymarker»

Turisme

I dag sysselsetter norsk reiselivsnæring nesten 140 000 mennesker, med en årlig verdiskapning på nesten 70 milliarder kroner. Reiseliv er en av de raskest voksende næringene i verden og Norge skal være med på denne veksten. Derfor må vi styrke Norge som attraktivt reisemål.

Høyresida i norsk politikk mener at man kun kan få økt vekst i turistnæringa gjennom å gjøre dem konkurransedyktige. Imidlertid kan mange viktige turistdestinasjoner aldri bli konkurransedyktige. Flere lokalsamfunn er bygd rundt turistdestinasjoner av stor kulturell

verdi, som verken bør eller kan kommersialiseres. Staten må bevilge midler til å videreutvikle slike tilbud.

Skal man ivareta arbeidsvilkårene i turistnæringa, må Norge bli et helårsreisemål. Dette krever en satsning på profesjonalisering, gjennom økt kunnskap, markedsføring og destinasjonsutvikling. Man må verne om norsk natur, men samtidig muliggjøre for økt turisme. Derfor må samarbeidet mellom Staten, friluftsliv og reiseliv styrkes slik at naturattraksjoner unngår slitasje og forsøpling.

Turisme er et fellesgode lokalbefolkninga skal nyte godt av, derfor skal kun norske selskap kunne drive turisme i Norge. Vi kan ikke ha en turistnæring der utenlandske cruiseskip utnytter norsk natur for profitt.

SU vil:

- Sette opp et reglement for hvilke cruiseskip som kan legge til havn i norske fjorder.
- At cruiseskip som legger kai i Norge må koples til landstrøm.
- At cruiseskip som skal drive langs den norske fjorden skal seile under NOR.
- Regulere turismen i sårbart kulturlandskap, for eksempel som ved Trolltunga.
- Opprette en yrkesfagslinje om turisme under reiselivsfag i nærheten av turistområder.
- Øke sikkerheten i reiselivet ved å stille sertifiseringskrav til naturguiding.
- Øke bruk av verdifulle utmarksressurser, ved å styrke landbrukets rolle i reiselivssatsinga.

Teknologi og forskning

Norge har store konkurransefortrinn innen forskning og teknologi. Dette sikrer næringsgrunnlaget vårt i framtida. Likevel er det en utfordring å utdanne nok folk med riktig kompetanse til å møte framtidens utfordringer. Næringslivet og velferden er avhengige av sterke forsknings- og utdanningsinstitusjoner, som vil gi bærekraftige løsninger som vi kan møte morgendagens utfordringer med. Vi beveger oss stadig mot et automatisert, gjennomdigitalisert samfunn. Digital kompetanse må derfor inn i grunnskolen og vgs, samt innenfor relevante fagretninger i høyere utdanning.

Statistisk sentralbyrå har beregnet at med dagens organisering av Norges helse- og omsorgstjenester vil vi trenge nesten dobbelt så mange årsverk fra 2010 til 2060. Deler av denne veksten bør realiseres gjennom velferdsteknologi. Teknologiutvikling vil også gjøre arbeidet lettere for helsepersonellet. Derfor må vi utdanne flere innen medisinsk teknisk personell, som ortopediingeniører, radiografer, IKT-ingeniører og bioingeniører.

Det vil være et økende behov for ingeniører og teknologer med tverrfaglig kompetanse i tillegg til generell kompetanse. Det er derfor viktig at grunnutdanninga gir kunnskaper som gjør at de ulike profesjonene kan samarbeide tverrfaglig. På den måten kan vi gjøre dem mer fleksible til å påta seg nye arbeidsoppgaver.

Teknologiutviklinga kommer til å skje innen alle bransjer. Vi ser dette spesielt i helse- og velferdsteknologien, men også bygg- og anleggsgag og informatikk har fått økt trykk etter at jobbene i petroleumsbransjen har sunket. Større bedrifter som med verdiskapning er nøkkelen til flere arbeidsplasser. Vi må derfor satse mer på bedrifter med vekstpotensial og gi dem muligheter til å i større grad søke og motta risikolån, mot utbytte fra aksjer samt i form av høyere skatter og avgifter på overskudd. Spesielt offentlig eide virksomheter og virksomheter med høy statlig eierandel må beholde kjernefunksjoner i Norge.

I tillegg trengs mer kompetanse innen fornybar energi, samferdsel og infrastruktur, havbruk og havrom, bygg- og anleggsgag og IKT for å møte Norges klima- og miljøambisjoner. Utdanningsinstitusjoner på alle nivå må sørge for tett kontakt mellom næringene, studentene og lokalsamfunnet, for å opprettholde interessen for realfag og holde antallet studieplasser i tråd med samfunnets behov. Både næringsretta og fri forskning må styrkes og kløftet i finansiering mellom tekniske fagskoler, høgskoler og universitet må tettes.

SU vil:

- At grunnutdanningene og videreutdanningene innen ingeniørfaget må ha fokus på tverrfaglighet og utvikles i samarbeid med praksisplassene.
- Øke kvaliteten og utvide kapasiteten på eksisterende ingeniør-, IKT- og informatikkutdanninger, ved å heve finansieringa minst ett trinn.
- Satse på utvikling og innovasjon samt utdanning innen velferdsteknologi.
- At tiltak som "jenter og teknologifag på Sørlandet" utvides til resten av landet, for å øke andel kvinner blant søkere til ingeniør-, IKT-, informatikk- og teknisk utdanning.
- At studentene skal tilbys tilstrekkelig antall praksisplasser og mulighet for å hospitere.
- Ha tettere kontakt mellom utdanningsinstitusjoner og næringsliv gjennom hele utdanningsløpet, gjennom å etablere opplæringskontor for UH-sektoren der næringslivet, studentene og utdanningsinstitusjonene fastsetter læreplaner og vurderingsmåter for praksis i høyere utdanning.
- Regnskapsreglene bør endres slik at virksomheter kan føre kompetanse som en investering som kan avskrives over flere år.
- Legge til rette for vekstbedrifter innen bygg- og anleggsvirksomhet, blant annet ved å gi større muligheter for å søke og motta risikolån.
- At offentlige eierskap må brukes strategisk i teknologiutvikling.

- Fag som programmering skal implementeres i matematikk- og naturfagundervisninga på grunnskolen og videregående opplæring.
- Si nei til foretaksmodellen og videreføre dagens forvaltningsmodell.

Energi

I Norge er allerede nesten all produsert kraft fornybar. Energi er dog mer enn kraft. Sektoren som forbruker mest energi er transport og der kommer energien nesten utelukkende fra fossile kilder. Elektrifisering av bil- og maskinparken er den beste måten å begrense CO₂-utslipp i et kort tidsperspektiv, men vil også kreve betydelig kraftutbygging, økt overføringskapasitet og god energiforvaltning.

Kraft og energiforvaltning

Fornybar kraft er en ressurs som skal tilhøre fellesskapet. Kraft skal ikke være en handelsvare som markedet kan kontrollere fritt. Staten må sørge for billig kraft til både industri og forbrukerne og Statkraft må få i oppgave å sørge for selvforsyning med ren energi i Norge. Av hensyn til distriktene skal strømprisen være så jevn som mulig over hele landet.

Eksisterende reguleringer som hjemfallsrett og konsesjonsplikt må bevares for enhver pris. Det må stilles betydelig strengere krav til vannmengde i kraftmagasinene for å sikre kraftforsyninga. Dersom kraftselskapene gjentatte ganger jukser med forsyningssikkerheten skal Statkraft overta konsesjonen til kraftverket. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) må i større grad brukes til å ivareta fellesskapets interesser. Av hensyn til distriktene skal strømprisen være så jevn som mulig over hele landet. Det bør sees på ordninger for minimums- og maksimumspris for elektrisitet, for å begrense spekulasjon som rammer forbrukere og arbeidsplasser.

Norge må gå ut av energibyrådet ACER, fordi deltakelse der vil trolig gå utover både kraftprisene og vår styringsrett til kraften. Når konsesjoner til ny kraft vil utdeles, må utbyggerlag og lokale samfunn som ønsker å bygge ut kraft prioriteres, for å styrke folkelig eierskap til kraft. Utbygging av kraftkabler for krafteksport til utlandet må betales av kraftbransjen selv. Kraftbransjen skal ikke skyve kostnadene over på forbrukere og miljøvennlig industri i form av økt nettleie. Man må spesielt ta hensyn til urfolksinteresser ved framtidige kraftutbygginger.

Et fellestegn i industrien i dag er at vi stadig ser at mer industri velger å flagge ut på grunn av strenge miljøkrav. I dag betaler disse selskapene dobbelt for CO₂-utslipp, fordi de både må kjøpe CO₂-kvoter for direkte utslipp og betale et CO₂-påslag for krafta de kjøper, selv om det er ren vannkraft de driver sin produksjon på. EU-regelverket tillater at Staten

betaler tilbake en del av disse CO₂-kostnadene gjennom CO₂-kompensasjonsordninga. Norge må gjennom denne ordninga sørge for at industrier som forvalter ren energi ikke straffes av skjev skattlegging. Norge må også jobbe internasjonalt for at alle industrier som er utsatt for økte kraftpriser som resultatet av EUs kvotehandelsystem skal kompenseres 100 prosent for økte kraftkostnader og ikke 80 prosent som i dag.

SU vil:

- Tilstrebe at strømprisene skal være så jevn som mulig over hele landet.
- Utnytte til det fulle CO₂-kompensasjonsordninga for industri som foredler ren kraft.
- At Norge går ut av energibyrådet ACER.
- Styrke hjemfallsretten.
- At små, demokratiske aktører favoriseres ved tildeling av nye kraftkonsesjoner.
- At CO₂-kompensasjonsordninga utvides til 100 prosent.

Fornybar energi

Norge har et enormt potensial for produksjon av fornybar, klimavennlig energi. Spesielt gjelder dette vann-, sol- og vindkraft, men også andre energityper som ikke ennå er særlig utbredt, som bioenergi, saltkraft, tidevannskraft og bølgekraft.

Utviklinga og videreutvikling av fornybar energi er essensiell for å løse verdens klimaproblemer og for nå togradersmålet. Dessverre er arealavtrykket til fornybar kraft veldig stort. Utbygging av nye vindparker og andre energiformer må derfor alltid vektas mot naturmangfoldet og eksisterende arealkrevende næringer.

All energiproduksjon belaster miljøet i større eller mindre grad. Derfor vil det beste miljøvalget alltid være å redusere forbruket av energi. Med den teknologien vi har til rådighet er det fullt mulig å bruke mye mindre energi på å løse de samme oppgavene.

SU vil:

- Bygge ut og satse på nye former for fornybar energi, som vindkraft, bioenergi, fjernvarme, bølgekraft, solenergi og energieffektivisering.
- At Statkraft og Equinor kartlegger utbyggingspotensiale for fornybar kraft i Norge, med sikte på kontinuerlig selvforsyning med kraft hele året i et normalår, med minimale inngrep i naturen og miljøet.
- At flere studie- og utdanningsplasser innafor fornybar energi lyses ut og færre innafor petroleumsfag.
- For å sikre størst mulig kompetanse, må yrkesfagene innen fornybar energi styrkes for å ivareta framtidige behov.

Offshore

Olje- og gassutvinning har sikra at Norge er fritt for utenlandsgjeld og forvalter verdens største pensjonsfond. Dessverre det medført enorme CO₂-utslipp. Equinor har begynt å diversifisere energiproduksjonen sin med å gå hardt inn i vindenergi. Der Statkraft er Statens kraftprodusent på land, bør Equinor utnytte kompetansen sin til å produsere energi til havs.

Storbritannia er et av landa som Norge fører naturgass til. De har klart å stenge sine kullkraftverk, takka være mellom annet norsk gass. Det er et positivt bidrag til det grønne skiftet i Europa, men også gass vil måtte fases ut etter hvert. Samtidig må man sørge for lavere CO₂-utslipp fra norsk sokkel. I årene som kommer må en slutte å se på olje og gass som energikilder, men heller som industrivarer. Petroleum brukes til blant annet produksjon av asfalt, plast, medisiner, hydrogen. Det er dårlig ressursforvaltning å la den same råvaren bli brent opp, når det finnes alternative energikilder.

SU vil:

- At Equinor og Statkraft benytter vindkraftutbyggingene til å videreutvikle leverandørindustrien i Norge og fortrinnsvis velger norske leverandører.
- At det etableres et forsøksområde for vindmøller til havs (flytende og faste).

Norsk industri

Norge må lede an som en bærekraftig industrinasjon. Norge er gode på å ha strenge HMS-krav, høy automatiseringsgrad og strenge miljøkrav og det er en fordel for både miljøet og vår velstand at industriell produksjon blir i Norge. Derimot ser vi at stadig mer industri velger å flagge ut på grunn av strenge miljøkrav. Dette er paradoksalt, da det er akkurat disse miljøkrava som vil gjøre industriene konkurransedyktige i framtida. Vi må derfor legge til rette for videre reduksjon av CO₂-utslipp fra industrien, samtidig som ny produksjon blir oppretta.

Den norske industrien deltar allerede i det grønne skiftet. Smelteverk i Norge produserer i dag 100 prosent fornybart aluminium som minker CO₂-utslipp fra transport, bygg og forbruksvarer; de tapper silisium til solceller på den mest energieffektive måten som finns. Nikkel fra norske smelteverk havner i batterier, som forsyner elbiler og el-ferger med strøm.

Rammevilkår

Hovedinnsatsen i disse industriene, samt i den voksende IT-industrien er strøm og kompetanse. Selv om Norge er et høykostnadsland, kan vi konkurrere med industrier i utlandet takket være forutsigbare rammevilkår og lave strømpriser.

De samme industriene kan fullføre visjonen om et karbonnegativt samfunn. Produksjon av silisium til solceller, eller betong til fundamentering av jernbane og vindmøller, er forbundet med store CO₂ utslipp. Disse kan begrenses til null gjennom karbonlagring. Dessverre er kvoteprisene for lave for at det skal være lønnsomt, selv om norsk sokkel er godt egnet til lagring av CO₂. Det må skapes én, enhetlig, norsk standard for karbonlagring i samarbeid med industrien, slik at lagring av CO₂ i reservoarer på norsk sokkel kan bli konkurransedyktig med karbonpriser betydelig lavere enn 500 kr/tonn CO₂. Det har blitt forsket nok på karbonlagring, nå må politisk vilje til for å gjøre det karbonnegative samfunnet til virkelighet.

Noe spesialavfall er vanskelig å håndtere, gjenbruke, eller bruke som råvare. Myndighetene må samarbeide med næringa om tilskudd til gjenbruk av avfallet, for å utvikle ny teknologi som muliggjør dette og åpning av et nytt deponi for spesialavfall når dagens deponi er fullt i 2022.

Mangel på kapitaltilgang har også vært et problem som begrenser investeringer i Norge. Det statlige fondet Enova har bøtt på dette til en viss grad. Videre må det utarbeides ei ordning for tildeling av statlige lånegarantier til industrien, slik flere europeiske land har gjort. Det gjør det mer attraktivt å investere og klare regler hjelper å unngå vilkårlighet ved tildeling av garantier.

Annen infrastruktur er også viktig for industrien. Varene må transporteres til en billig pris og det betyr ofte transport på veg. Det må utredes intensiver som vil gi betydelig overgang fra vegtransport til andre, mer energieffektive transportformer. Avskrivning på infrastrukturinvesteringer, som nye industrihavner, kan være et slikt insentiv. Den samme infrastrukturen kan også gjøre etablering av nye industrier mer attraktivt.

Transport av gods på veg er derimot nyttig i distriktet og i fjellene, men en dersom man skal benytte seg av slik godstransport skal transportøren være en Fair Transport-ambassadør. Infrastruktur som i dag benyttes av petroleumsnæringa og andre industrier skal i framtida komme lokalsamfunnene til gode.

Selv om tilgangen til EUs interne marked er særs viktig for norske industrier, tror ikke SU at å melde Norge ut av EØS vil føre til at EU-landa importerer mindre norsk gass eller aluminium. En handelsavtale er en bedre måte å få tilgang til det interne markedet enn å være en del av EØS-avtalen.

SU vil:

- At det statlige fondet Enova, som gir støtte til klimasporende tiltak, utvikles videre.
- At Staten skal i større grad tilby lånegarantier til finansiering av industriinvesteringer.
- Gjeninnføre 10 prosent startavskrivning for industriinvesteringer.

- Gjenopprette karbonfangst- og lagringsprosjekt, som regjeringa tok vekk fra Statsbudsjettet i 2018 og flerdoble løyvingene for å møte CO₂-reduksjonsmålet for 2030.
- Innlemme i Nasjonalt transportplan mål om reduksjon av godstransport på vei med 50 prosent før 2030.
- At all godstransport i regi av offentlig sektor skal blir transportert av Fair Transportambassadører. Dette skal være en del av alle framtidige anbud utlyst av Staten.
- Forhandle en ny, bilateral handelsavtale med EU, som vil gi Norge større råderett over nasjonalt lovverk enn dagens EØS-avtale.

Rent i Norge, skittent i utlandet

Selv om vi har fått til store forbedringer for industrien heime, er det store konsekvenser forbundet med utvinning av råstoff. Norske aluminiumsprodusenter utvinner og raffinerer bauxitt i land som Brasil hvor dette fører til flatehogst av regnskog og store lokale utslipp som forurensar elver og drikkevann. For å i realiteten få en bærekraftig næring krever SU at råvarene i norske smelteverk skal være innhentet forsvarlig fra steder hvor miljøet ikke blir skadelidende.

Det er paradoksalt at solceller, som i store deler av verden vil løfte folk opp fra energifattigdom, fører til store utslipp i form av silisiumstøv. Dette er en etterspurt vare og for noen norske smelteverk (Elkem Thamshavn) har fangst av mikrosillika dempet konjunktursvingene. De tilsette vil få en tryggere arbeidsplass og et bedre miljø på jobben.

SU vil:

- Ha en internasjonal sertifisering av miljøavtrykket til industrivarer.
- Ha et forbud mot import av råvarer fra krigssoner som "blodmetall" fra krigssoner og med særst høyt miljøavtrykk, som forurensende bauxitt.

Petroleumsnæringa

Norge er et land med stor tilgang på naturressurser, også olje og gass. Gjennom gode politiske valg har disse ressursene kommet alle til gode. Dessverre førte de også med seg omfattende klimakonsekvenser. Det er allerede funnet nok kull, olje og gass i verden til å nå togradersmålet i Parisavtalen. Derfor er det nødvendig å lage en plan for hvordan oljevirkosomheten i Norge skal trappes ned, blant annet ved å ikke dele ut flere konsesjoner og ikke åpne flere oljefelt.

På grunn av det høye skattenivået og de høye lønningene i petroleumsnæringa kan både velferden og de ansatte lide store tap ved en avvikling av næringa. Skal vi erstatte de tapte skatteinntektene, må for eksempel øvrig industriell produksjon flerdobles. Arbeiderne som i dag jobber i petroleumssektoren skal være med på reisen til en grønnere industri. Disse arbeiderne sitter på mye kunnskap som er etterspurt i andre næringer. Vi skal ikke la arbeiderne bli et offer for arbeidsledighet, men snarere bli en del av framtidens næringer. Vi skal bruke deres kunnskap for å videreutvikle næringer innenfor eksempel havbruk og verftsindustri.

SU er mot nye konsesjonsrunder på norsk sokkel. Dersom Stortinget likevel vedtar nye utdelinger, har vi et stort ansvar for å gjøre næringa så miljøvennlig som mulig. Når flere oljeselskap vil lete i samme område, gjennomfører de seismikkundersøkelser hvert for seg. Miljøet vil være skånet dersom undersøkelsene blir bare gjennomført én gang. Fangst av alt karbon under produksjon må være en forutsetning for alle framtidige utvinningskonsesjoner. Utvinning av olje og gass fra reservoarer som egner seg til karbonlagring under havbunnen skal gis prioritet.

Vi skal finne nye innovative utslippsfrie og mindre miljøskadelige erstatninger for petroleum og gass, men vi innser at frem til det er funnet, må utslippene fra petroleumsnæringa minskes. Den minkende produksjonen og aldrende rigger gir muligheter for nye næringer, som decommissioning, brønnplugging og karbonlagring. Det er viktig at gamle rigger skrotes i Norge, i henhold til norske reguleringer. Den norske sokkelen er godt egna til karbonlagring og kan bli essensiell del av en framtidig europeisk infrastruktur for CO₂-lagring. Allerede produseres hydrogen med fullstendig CO₂-fangst på Tjeldbergodden på Nordmøre med mindre energiinnsats enn ved hydrolyse av vann.

SU vil:

- Avvikle oljenæringa.
- Sette av penger for å omskolere dagens oljearbeidere til andre bærekraftige næringer.
- Sett av penger for å endre universitet- og høyskolestudiene innen petroleum til å følge utviklinga i samfunnet mot kunnskap om bærekraftig industri.
- At selskap med leteconsesjon blir pålagt å dele seismikkdata med næringa gjennom Norges Geologiske Undersøkelse.
- At leterefusjonsordninga avvikles.
- At gamle oljeplattformer og -rigger skrotes i Norge.
- At Equinor produserer hydrogen av norsk gass, med full karbonlagring.
- At gass ilandføres til industriparkene i Telemark med CO₂-fangstinfrastruktur.
- At ingen nye oljefelt blir åpnet, og ingen konsesjoner blir tildelt.